
ХОМ'ЯК О.А.,
викладач,
Міжнародний
економіко-гуманітарний
університет
ім. акад. Степана Дем'янчука,
м. Рівне

КУЛЬТУРНО-МАСОВА РОБОТА ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

В статті розглядається становлення, розвиток та функціонування у ВНЗ культурно-масової роботи, як важливого засобу виховання естетичних смаків студентської молоді.

Ключові слова: культурно-масова робота, естетичне виховання, естетичні смаки, студенти ВНЗ.

В статье рассматривается становление, развитие и функционирование у ВУЗ культурно-массовой работы, как важного средства воспитания эстетических вкусов студенческой молодежи.

Ключевые слова: культурно-массовая работа, эстетическое воспитание, эстетические вкусы, студенты ВУЗ.

In the article, becoming, development and functioning is examined in institution of higher learning of cultural and mass work, as important means of education of aesthetic tastes of student young people.

Key words: cultural and mass work, aesthetic education, aesthetic tastes, students of institution of higher learning.

Постановка проблеми. Безумовно, в час бурхливих політико-економічних перетворень, та змін соціальних стереотипів, які охоплюють всі сторони життя суспільства, зростають вимоги до знань та професійної підготовки молоді. Адже, саме вона є тим майбутнім, яке почне

розбудовувати нашу державу вже завтра. Але, чи можемо ми розраховувати на сучасну молодь? Чи можемо ми сподіватися, що вищезазначені зміни не позбавили її високої культури, вихованості?

Сьогодні першочерговим завданням вищих навчальних закладів є під-

готовка свідомої національної інтелігенції, виховання її духовної еліти, сприяння примноженню її культурного потенціалу, задля забезпечення високої ефективності діяльності майбутніх фахівців.

Допомогти у вирішенні цих завдань може культурно-масова робота, як система заходів, що сприяють моральному й естетичному вихованню студентів педагогічних університетів, підвищенню їх загальнокультурного рівня, розвитку творчих здібностей, організації дозвілля.

Аналіз стану розроблення проблеми. Проблема естетичного виховання (смаків, почуттів, переживань) розкривається в працях І.Беха, О.Бурова, Л.Виготського, О.Дивненко, І.Донецької, М.Кагана, Н.Калашник, М.Киященко, О.Кривцуна, О.Ларміна, Н.Лейзерова, Б.Ліхачова, А.Молчанова, В. Разумного, С.Рубінштейна, В.Скатерщикова, В. Шестакова та ін.

Сучасні вітчизняні науковці у дисертаційних дослідженнях досить ґрунтовно описують процес формування естетичних смаків (С.Баріло, Л.Гончаренко, Н.Зацепіна, Б.Івасів, Л.Калініна, О.Коробко, Г.Падалка, І.Пацалюк, В.Радкіна, В.Стрілко, та ін.)

Незважаючи на велику кількість праць присвячених формуванню та вихованню естетичних смаків молоді, проблема виховання естетичних смаків засобами культурно-масової роботи ще не стала предметом спеціального дослідження.

Метою статті є дослідження становлення, розвитку та функціонування у ВНЗ культурно-масової роботи, як важливого засобу виховання естетичних смаків студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури не дав нам повного визначення культурно-масової роботи, тому за основу беремо таке: «Культурно-масова – та, що обслуговує культурні потреби мас» [1]. Тобто у вищому навчальному закладі це та

позааудиторна масова діяльність, що сприяє культурному зросту особистості, формуванню «Я» - концепції людини-творця, збагаченню естетичного досвіду студентів педагогічних університетів, розвитку їх художніх, творчих здібностей, вихованню майбутніх фахівців високоосвіченими, авторитетними особистостями.

Становлення і розвиток культурно-масової роботи почався ще в далекому 1917 році, після перемоги у Жовтневій революції, і безпосередньо пов'язаний із культурною революцією в СРСР, результатом якої стала «марксистсько-ленінська естетика». Особливе місце в цій естетиці займала позиція класового суспільства щодо понять прекрасне і потворне, якими, власне, і характеризували її як науку. Практично все, що подобалось пролетаріям, називали прекрасним, а те, що не подобалось – потворним. Очевидно, що така необ'єктивність суджень не задовольняла вимоги реальної практики, тому у 1919 році у вищих навчальних закладах відновили викладання ряду дисциплін серед яких: загальна історія, естетика, історія театру та ін.

Необхідність глибокого вивчення й узагальнення досвіду естетичного виховання майбутніх учителів, виховання в них естетичних смаків, інтересів, поглядів переважна більшість радянських педагогів розглядали, як потребу комуністичного будівництва (А.І.Буров, Н.К.Крупська, К.Маркс, С.Т.Шацький).

Загалом у Радянському союзі культурно-масова робота в педагогічних університетах мала такі спрямування: формування комуністичного світобачення; трудове виховання; естетичне виховання; фізичне виховання; атеїстичне виховання; моральне виховання; розповсюдження економічних знань; науково-технічна пропаганда; організація художньої самодіяльності, дозвілля.

Між тим, починаючи з 70-х років починають розвиватися й удосконалюватися форми культурно-масової

роботи. До вже відомих бесід, лекцій, доповідей, вистав, концертів приєдналися тематичні вечори, читацькі конференції, створюються Народні університети, кінолекторії, усні журнали, об'єднання за інтересами. Дослідники того часу (І.Б.Астахов, Н.І.Киященко, В.П.Критоус, О.В.Лармін, Л.Т.Левчук, В.Н.Липський, І.А.Масеев, Л.І. Новікова, В.К.Скатерщикова, Г.А.Соловйов, Л.Н.Столович, А.Б. Щербо) починають активно висвітлювати питання ідеологічної боротьби в мистецтві, викривають реакційну суть і наукову неспроможність існуючих у ті часи буржуазних естетичних концепцій.

Зокрема О.В. Лармін, Л.Т. Левчук у своїх працях намагалися проаналізувати роль мистецтва у формуванні світогляду молоді та її естетичному вихованні. Вони прагнули до побудови такої системи виховання яка б забезпечила кожному члену суспільства сприятливі умови для його гармонійного всебічного розвитку [4; 5].

Загалом дослідники 60-70-их років визначають категорію «прекрасне» центральною категорією естетики, оскільки в ній переплетені всі естетичні категорії. Вони співвідносять цей факт із розвитком самої краси і спроможністю людини сприйняти і пережити її.

В контексті нашого дослідження важливими є праці І.А. Масеева та В.К. Скатерщикова, автори яких розглядають формування естетичних смаків людини, значимість їх як соціального явища. У своїх працях доходять спільної думки про те, що наявність високого естетичного смаку є важливою умовою сприйняття творів мистецтва і правильної їх оцінки [6; 9].

В той час друкується низка начальних посібників адресованих учителям і студентам педагогічних університетів, автори яких аналізують конкретні аспекти естетичного виховання з урахуванням специфіки роботи педагогічних університетів, та вимог до підготовки майбутніх учителів, дають рекомендації із залучення різних ви-

дів мистецтва до виховання молоді, зокрема естетичного [7; 8; 10].

Сьогодні естетичне виховання студентської молоді вчені (О.Берестенко, І.Бухалова, Л.Гончаренко, М.Кір'ян, О.Малигіна, В.Радкіна Л.Савченко) розглядають як процес творчий, цілком пов'язаний зі специфікою ВНЗ, що доводять захищені ними дисертаційні дослідження. Сучасні науковці хотіли б бачити вищу школу закладом самоуправління, саморозвитку, співпраці й творчості викладачів і студентів. Вони переконані, що цього можна досягти створивши належні умови для творчої самодіяльності у ВНЗ майбутніх учителів. Адже повноцінний моральний, фізичний та естетичний розвиток студентів не може відбуватися в нецікавій і нудній атмосфері.

Сьогодні в багатьох ВНЗ створені та тривалий час успішно діють «Центри естетичного виховання студентської молоді» основними завданнями яких є:

1. Здійснення професійної та методичної роботи працівниками центру та педагогічним колективом у цілому в процесі художньо-естетичного розвитку студентів.

2. Виявлення, підтримка та залучення обдарованої молоді до виховної художньо-естетичної діяльності.

3. Формування всебічно розвиненої особистості, її громадянської позиції, національної самосвідомості, виховуючи потребу в духовному самовдосконаленні, оберіганні та примноженні культурної спадщини свого народу та світової культури.

4. Організація та проведення культурно-масових заходів з метою розвитку художніх здібностей і творчої діяльності, формування естетичних смаків, почуттів, оцінок, переживань.

До таких центрів входять різноманітні творчі колективи (вокальні, інструментальні, хореографічні, драматичні, образотворчого та прикладного мистецтва), клубні та гурткові формування (літературно-творчий клуб, клуб КВН, різноманітні клуби за інтересами).

Завдяки цілеспрямованій і систематичній діяльності таких колективів, клубів, гуртків значно підвищується ефективність навчально-виховного процесу ВНЗ уцілому.

У педагогічній літературі досить широко висвітлено види вмінь і навичок, необхідних майбутнім педагогам для розвитку їхньої естетично-творчої діяльності. Адже отримання естетичних знань, набуття вмінь естетичної діяльності та відповідних навичок є однорідним і взаємозалежним компонентом процесу виховання вцілому, який і визначає рівень естетичної вихованості.

У вищому навчальному закладі набуттю вищезгаданих умінь і навичок сприяє участь студентів у художній самодіяльності, яка здатна розвивати в майбутніх педагогів не лише вміння і навички творчої діяльності, а й формувати естетичні смаки, почуття, ідеали.

У системі позааудиторної роботи з майбутніми педагогами особливе місце повинні займати такі засоби художньо-естетичного виховання як свята, конкурси, вечори відпочинку, за умови їх педагогічної спрямованості та доцільності. Важливим для виховання та становлення професіоналізму майбутніх учителів є залучення їх до процесу підготовки та проведення таких заходів.

У цьому аспекті важливості набуває принцип масової форми роботи з молоддю і виховання їх засобами культури (мистецтва). Відмінною особливістю масових форм є велика кількість студентів-учасників.

В епоху зростання антиморальної поведінки надзвичайно важливим є те, щоб масові заходи, які проходять у ВНЗ мали морально-естетичне спрямування, базувались на принципах загальнолюдської і національно-патріотичної культури. Цю думку підсилюють переконання А. Кузьмінського, який пише: «Немає потреби, догоджаючи так званій масовій культурі низької якості, організовувати сумнівні

заходи, які можуть негативно впливати на утвердження моральних національних цінностей» [3, 461].

Для формування всебічно розвинутої особистості характерні такі засоби реалізації культурно-масової роботи як традиційні університетські свята (посвята першокурсників у студенти, новорічний карнавал, концерти до знаменних дат, концерти викладачів для студентів), конкурси (молодих талантів, ораторського мистецтва, драматичного мистецтва, «Студентська весна»), вікторини, літературні читання, походи, екскурсії, вечори знайомств, дружби, зустрічей з цікавими людьми, тижні кафедр і факультетів, відвідування музеїв, художніх виставок, залу камерної та органної музики, театру, організація екскурсій історичними місцями.

Спробуємо детальніше розглянути роль деяких з них і їх значення в естетичному вихованні студентів.

Одним із найпоширеніших засобів культурно-масової роботи є хоровий і сольний спів, який реалізовується учасниками народних та естрадних ансамблів. Любов і розуміння цього традиційного виду мистецтва студентами передається з покоління в покоління. Більшість педагогічних університетів мають по кілька хорових колективів (ансамбль народної пісні, ансамбль естрадної пісні, гурти сольних вокалістів).

Практично всі молоді люди більш ніж позитивно сприймають музику і спів, адже музика впливає на наш настрій, та створює його. Одним із визначальних чинників впливу музики на психіку людини є ритм. Мелодія здатна надзвичайно точно відобразити внутрішній світ людини, поділитися ним з іншими. Завдяки музиці більш влучно можна передати силу почуттів їх красу та динаміку. К. Кривицький пише: «Іноді слова покладені на музику, набувають нових естетичних якостей; у поєднанні з музикою їх емоційний вплив неймовірно зростає [2, 104].

Музика та пісня є супутниками

людського життя, вони постійно відображають наш настрій і переживання, підносять над повсякденністю, сприяють естетичному, емоційному та духовному збагаченню.

Чільне місце серед видів культурно-масової роботи посідає й драматичне мистецтво. Студенти із надзвичайним захопленням беруть участь у постановці літературно-драматичних композицій, інсценізації драматичних творів тощо. Театральна діяльність сприяє не лише вивченню мистецтва, наближенню до таких естетичних категорій як «прекрасне», «піднесене», «комічне», «трагічне», вона є найбільш інтенсивним виявом творчих здібностей майбутніх педагогів. Студенти-учасники театральних колективів вчать аналізувати художні образи і характери своїх героїв, утілювати їх на сцені, проникати в їх почуття та переживання, умови та обставини їх життєдіяльності.

Відмінною рисою театального мистецтва від більш сучасних (кіно та телебачення) є те, що в ньому творчий процес народження образу відбувається перед глядачами, тут і зараз. І коли актори починають гру, глядач замирає в очікуванні, адже створений ними сьогодні художній образ може виявитися більш яскравим, насиченим і цікавим ніж учорашній чи завтрашній. Усе це впливає на формування світогляду глядача. «При сприйнятті і аналізі п'єси, а тим більше при її втіленні емоційно-насичені судження й оцінки школярів переростають у переконання, що служать основою формування світогляду і характеру, морально-естетичних ідеалів, конкретних рис і якостей особистості» зазначають А. Буров і Б. Ліхачов [11, 247].

Цінність театральних постановок ще й у тому, що студенти самі охоче беруть участь у підготовці й у проведенні цих заходів. Вони залюбки проявляють ініціативу, самостійність, творчість у доборі сценарію, підготовці костюмів, декорацій. Важливо щоб тематика вистав була цікавою, зрозу-

мілою, захоплюючою.

«Нинішній студент, завтрашній спеціаліст покликаний бути свідомим вихователем, постійно займатися самовихованням і самовдосконаленням. Глибоке розуміння ним суті, соціальної ролі, механізмів здійснення виховання людей сприятиме тому, щоб його виховна робота була більш цілеспрямованою і ефективною» [12, 324].

Ще одним ефективним засобом виховання естетичних смаків молоді є такі форми культурно-масової роботи, як читацькі конференції, круглі столи, тематичні вечори, бесіди тощо. Оскільки художня література, яка відіграє головну роль у проведенні даних заходів включає в себе різні жанри, зокрема такі, як прозу, поезію, драматургію, усну народну творчість є найпродуктивнішою сферою розвитку творчості студентів педагогічних університетів. У результаті проведення таких читацьких конференцій у студентів виникає інтерес до книги, формується літературно-естетичний смак.

Важливо в педагогічних університетах проводити і такі форми культурно-масової роботи, як вечори запитань і відповідей, літературно-музичні вечори, вікторини на естетичну тематику, змагання викладачів і студентів («Естетична естафета»), різноманітні акції на кшталт «Мистецтво – це сучасно!». Такі форми роботи закликають до активного спілкування студентів із викладачами, із фахівцями цікавих для них сфер діяльності, сприяють глибшому зануренню до витоків мистецтва, набуттю теоретичних естетичних знань.

Значний вплив на виховання естетичних смаків студентської молоді мають відвідування музеїв, фестивалів, виставок, культпоходи до театру, зал камерної та органної музики з подальшим обговоренням цінностей різних жанрів цих видів мистецтва.

Висновки. Самою природою закладено потребу особистості в естетичній діяльності. Залучення студен-

тів до творчої діяльності відповідає їхнім потребам і можливостям. Адже саме в творчій праці кожна особистість зможе якнайповніше реалізувати свій творчий потенціал та самоствердитися.

Отже, культурно-масова робота – це важливий засіб виховання естетичних смаків студентів педагогічних університетів, їхньої естетичної освіченості, вмінь і навичок творити прекрасне в повсякденному житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Большой толковый словарь русского языка. – 1-е изд-е: СПб.: Норинт. С. А. Кузнецов. 1998.
2. Кривицкий К.Е. Школьникам об эстетике. Книга для чтения. М., «Просвещение», 1975. – 156 с.
3. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи Навчальний посібник / К.: Знання, 2005.- 486 с.
4. Лармин, О. В. Искусство и молодёжь: эстетические очерки / О. В. Лармин. – М. : Мол. Гвардия, 1980. – 191 с. : ил. – 2 экз.
5. Левчук, Л. Т. Мистецтво в боротьбі ідеологій Л. Т. Левчук. – К. : Політвидав України, 1985. – 149 с. – [Критика ідеології і політика антикомунізму]. – 2 екз.
6. Масеев, И. А. Что такое эстетика / И. А. Масеев. – М. : Политиздат, 1965. – 103 с. : ил. – [Популярная библиотечка по эстетике].
7. Основы эстетического воспитания / Учеб. пособие. Под ред. А. К. Дрёмова. – М. : Высш.шк., 1975. – 327 с. – 2 экз.
8. Основы эстетики и искусствознания. Факультативный курс : Пособие для учителей / Под ред. И. Л. Любинского, В. К. Скатерщикова. – М. : Просвещение, 1973. – 270 с. – 2 экз.
9. Скатерщиков, В. К. Об эстетическом вкусе / В. К. Скатерщиков. – М. : Знание, 1974. – 96 с. – [Народный университет культуры. «Факультет литературы и искусства»].
10. Эстетика и современность. Книга для учителя / Под. ред. С.Е. Можнячуна. – М. : Просвещение, 1978. – 192 с.
11. Эстетическое воспитание школьников. Под общей ред. А.И. Бурова и Б.Т. Лихачова. М., «Педагогика», 1974. – 304 с.
12. Філософія: Навч. Посіб./Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; За ред.. І.Ф. Надольного. – 5-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2005. – 455 с. – (Вища освіта ХХІ століття).